

Finansdepartementet

fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: fi.fma.b@regeringskansliet.se

Stockholm 2023-04-19

Remissvar avseende:

En ny statistik över hushållens tillgångar och skulder (SOU 2022:51)

Riksförbundet Bostadsrätterna Sverige ekonomisk förening, nedan Bostadsrätterna, är en intresse- och serviceorganisation för bostadsrättsföreningar med cirka 9 500 bostadsrättsföreningar som medlemmar i hela Sverige med sammanlagt cirka 370 000 hushåll. Bostadsrätterna har beretts inkomma med remissvar och vill anföra följande.

Inledning

Utredningen har haft i uppdrag att ”grundligt belysa och analysera hur individbaserad statistik över hushållens tillgångar och skulder kan tas fram och användas för att ge en fullgod bild av hushållens finansiella ställning utan att den personliga integriteten och skyddet för personuppgifter åsidosätts”. Betänkandet innehåller förslag i dessa frågor men i vår mening är konsekvensen en alltför vittgående kartläggning av medborgare med uppenbar risk för att den personliga integriteten och skyddet av personuppgifter åsidosätts. Insamlingen av uppgifter är betydligt mer omfattande och frekvent än vad som behövs för att bedöma det statsfinansiella läget. Det går inte att utesluta att uppgifterna kan komma att användas på annat sätt än det ursprungliga syftet.

Utredningen lämnar även förslag på hur innehållet i ett kommande bostadsrättsregister kan användas, vilket föregriper registrets slutliga utformning och på ett sådant sätt som bostadsrättsregistret inte är avsett för.

Bostadsrätterna avstyrker därför utredningens förslag.

Omfattning och konsekvenser

Den insamling av individbaserad statistik som gjordes fram till 2007 baserades på förmögenhetsuppgifter i självdeklarationen. Denna utredning motiveras med att sådana uppgifter inte längre går att få. Dock är den statistikinsamling som nu föreslås betydligt mer omfattande än självdeklarationer och ska ske utan att individer själva lämnar uppgifter. Utredningen benämner resultatet som att det blir en balansräkning över hushållen (s. 64), vilket Bostadsrätterna menar innebär en stor kartläggning av individer.

Det kommer även att vara ett register över individers fackliga medlemskap och religiösa tillhörighet. Dessa sakförhållanden inhämtas från Skatteverket, men i andra sammanhang skulle det ses som integritetskränkande att kartlägga sådana känsliga personuppgifter. Som exempel får en arbetsgivare inte kräva information om en medarbetares fackliga medlemskap. Därutöver riskerar även uppgifter om sexuell läggning att behandlas eftersom information hämtas från folkbokföringen och på så sätt skapas olika hushåll.

Med hänvisning till det allmänna intresset kan staten samla in de uppgifter som den menar behövs till olika syften. Utredningen konstaterar att insamlingen är ett betydande intrång på den personliga integriteten vilken avses 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Men utredningen bedömer att ändamålen med statistiken är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och att det därför finns förutsättningar ”för att begränsa integritetsskyddet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen” (s. 15). Vi ser en risk med att staten står över medborgarna på ett sådant sätt som få medborgare ser som motiverat.

Utredningens förslag reglerar hur insamlingen ska ske och vilka som ska få ta del av uppgifterna. Förslaget innebär att staten kan använda känsliga personuppgifter som ett beslutsunderlag men också att forskare får använda sig av insamlade data.

Individens integritet och skydd för personuppgifter

Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor har som syfte att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Vi saknar en diskussion i betänkandet hur utredningens förslag förhåller sig till denna redan existerande lagstiftning.

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) ska skydda individers integritet. Men faktum kvarstår att utredningen föreslår att en omfattande insamling av personliga förhållanden sker i en enda databas. Det innebär att uppgifterna blir mycket attraktiva få tillgång till för brottslig verksamhet och även för främmande makt. Visserligen kan det finnas ett vällovligt syfte att uppgifterna ska vara lättåtkomliga för myndigheter, kommuner och forskare men det innebär också en kartlägningsrisk. Utredningen behandlar inte dessa frågor i betänkandet, vilken kan innebära en uppenbar risk för att den personliga integriteten och skyddet för personuppgifter åsidosätts.

Vi vill också peka på att lagstiftning går att ändra. Även om uppgifterna föreslås vara skyddade går det i framtiden att med ett pennstreck ändra lag och förordning. Därmed skulle uppgifterna kunna användas på ett annat sätt än vad som är de nu angivna syftena. Ett sådant exempel är att uppgifterna utgör ett underlag för återinförande av förmögenhetsskatten, ett annat är en individuell beskattning av bostadsrätter.

Bostadsrättsregistret

Bostadsrättsregisterutredningen har lämnat sitt förslag och Bostadsrätterna har inkommit synpunkter i ett remissvar. Syftet med ett bostadsrättsregister är att i första hand förteckna och hantera panter på ett centralt och rättssäkert sätt. Detta medför att vissa uppgifter behöver behandlas. Vår uppfattning är att registret bör vara minimalistiskt till sin utformning, det vill säga att det endast ska innehålla de uppgifter som krävs för pantsättning och annan hantering av panter. Detta för att registret och dess hantering inte ska bli onödigt omfattande och därmed kostsamt. I sin nuvarande utformning menar vi att det aktuella förslaget om statistik över hushållens tillgångar och skulder innebär att vissa uppgifter utan tydlig koppling till panthantering kommer att föras in i bostadsrättsregistret.

Flera av de föreslagna uppgifterna är inte beständiga över tid och kommer därmed att försvåra ajourhållningen av det föreslagna bostadsrättsregistret. Ett exempel är antal rum i en lägenhet, vilket Utredningen om statistik över hushållens tillgångar och skulder föreslår ska ingå i statistikinsamlingen. En medlem kan ändra bostadsrättens rumsindelning, och om det inte är en tillståndspliktig behöver medlemmen inte meddela styrelsen om ändringen. Därmed kommer

det att finnas felaktigheter i ett eventuellt kommande bostadsrättsregister och det innebär en osäkerhet i statistiken.

Bostadsrättsregisterutredningen föreslår att köpeskilling ska ingå i bostadsrättsregistret, vilket Bostadsrätterna avstyrkt. Uppgiften är integritetskänslig och det finns inte tillräckligt tungt vägande skäl varför den ska ingå i registret. Bostadsrättsföreningen lämnar dessutom vid överlåtelse en kontrolluppgift till Skatteverket och vi menar att dessa uppgifter bör vara tillräckliga för statistikändamål.

Utredningen om statistik över hushållens tillgångar och skulder skulle enligt direktivet samråda med Bostadsrättsregisterutredningen och beakta dess förslag, vilket den gjort. Men det är problematiskt så till vida att remisshanteringen av Bostadsrättsregisterutredningen inte är avslutad och inga beslut har fattats om det registrets slutliga utformning av riksdagen. Det har heller inte utretts om statistik kan tas fram på annat sätt om hela eller delar av Bostadsrättsregisterutredningens förslag inte blir verklighet.

Ikraftträdande

Den aktuella utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2024. Bostadsrätterna vill här peka på att Bostadsrättsregisterutredning föreslår ett ikraftträdande av sina författningsändringar tidigast den 1 juli 2024, under förutsättning att riksdagen fattar beslut senast hösten 2023. Men att etablera ett register över bostadsrätter kommer att ta längre tid. Lantmäteriet, som föreslås ansvara för bostadsrättsregistret, skriver i sitt remissvar att de ”gjort en grov tidsuppskattning för ett genomförande i samband med sitt remissvar; denna landar på ca 3–5 år efter att författningsändringar träder i kraft. Detta innebär att Lantmäteriets uppskattning av tidsåtgång är avsevärt längre än den som föreslås i utredningen”. Därför kommer den myndighet som ska ansvara för statistikinsamling om hushållens tillgångar och skulder inte att kunna genomföra detta på flera år vad gäller bostadsrätter.

Kostnader

Det råder olika uppfattningar om kostnaderna för insamlingen av statistiken, men det är utan tvekan hushållen som i slutändan får betala. Som exempel kan nämnas att Bankföreningen i sitt

särskilda yttrande anger att kostnaden för banker och kreditinstitut att implementera statistikinsamlingen kan uppgå till 1 miljard kronor. Därutöver tillkommer löpande kostnader. Svensk försäkring uppskattar i sitt särskilda yttrande att deras medlemskrets får en årlig ökad driftskostnad om 140 miljoner kronor. Kostnaderna drabbar inte bara företag, utan myndigheter kommer att ha betydande utgifter för att tillhandahålla, samla in och underhålla statistiken. De enda som kan finansiera detta är skattebetalare och kunder.

Slutsatser

Som vi tidigare konstaterat föreslår utredningen en betydligt mer omfattande insamling av personliga uppgifter jämfört med den insamling som skedde fram till 2007.

Bostadsrätterna menar att det inte är motiverat att staten samlar in en så pass omfattande information om sina medborgare. Om en sådan registrering ska ske borde direktivet till utredningen varit begränsat till den tidigare statistiken.

Vid eventuella frågor om detta svar hänvisas till Kenny Fredman, samhällspolitisk chef, kenny.fredman@bostadsratterna.se eller VD.

Med vänlig hälsning

Ulrika Blomqvist

VD